

T.C
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

BAŞVURU VE DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNE İLİŞKİN
SORU-CEVAP REHBERİ

ETİK KURULU ONAYINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

-Etik kurul onayı ne anlama gelmektedir?

Etik kurul onayı ile, insan araştırmalarında veri toplanan katılımcıya herhangi bir zarar verilmeyeceği; olası risk veya zarar varsa da araştırmacı tarafından gerekli, uygun ve yeterli tedbirlerin alınacağı; riskler ve zararlar olasıysa, katılımcının kendi bilgisi ve onayı doğrultusunda bu risk ve zararı bilerek araştırmaya katılmayı kabul edip, katkı sunacağı bir araştırmacının yapılacağı belirlenmiş olur.

- Etik kurul onayı ile yapılan bir çalışma/araştırma, bilimsel yöntem açısından sorunsuz olarak kabul edilebilir mi?

Etik kurul onayı sadece, araştırma sırasında katılımcıya zarar verilmesi ihtimali üzerinden yapılan değerlendirme ile verilir. Dolayısıyla araştırmacının ve araştırmacının yer alacağı çalışmanın (tezin, bilimsel araştırma projesinin veya bilimsel yayının) etik kurulu onayı almış olması bilimsel yöntem açısından uygunluk, yeterlilik veya doğruluk kriterlerini sağlayacağı/sağladığı anlamına gelmez.

- Etik kurul onayı ile araştırma yapılan bir çalışma, yayın etiği açısından sorunsuz olarak kabul edilebilir mi?

Araştırması için etik kurulu onayı almış bir araştırma; sadece veri toplama, verinin analizi ve verinin korunması aşamalarında katılımcıya zarar vermeyeceğini veya olası riskler için uygun, gerekli ve de yeterli tedbirleri alacağını taahhüt etmiş bir araştırmadır. Dolayısıyla etik kurul onayı almış bir araştırma üzerinden yapılan bilimsel yayına ilişkin diğer olası etik sorunlar bu kapsam dışındadır.

- Etik kurul onayı almış araştırmaların takibi kurul tarafından yapılır mı?

Etik kurul başvurusunda araştırmacılar taahhütleri üzerinden onay alırlar ve onay aldıkları şekilde araştırma yapacaklarını kabul etmiş olurlar. Bir şekilde taahhütlere uyulmayarak katılımcılar için risk ve/veya zarar oluşturacak biçimde araştırmacının yapıldığına dair bir bilgi veya bulguya ulaşıp tespit yapıldığında, araştırma sahipleri hakkında Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında işlem başlatılması için gerekli başvurular ilgili makamlara yapılır.

- Lisansüstü tez çalışması için yapılan başvurularda tez danışmanı bilgileri paylaşılmalı mıdır?

Lisansüstü tez çalışmalarına konu olan araştırmalarda tez danışmanı Etik Kurul Yönergemiz gereğince araştırmacı olarak belirtilmelidir aksi takdirde başvuru “**UYGUN DEĞİLDİR**” kararı ile sonuçlandırılır.

-Yapacağım araştırmada katılımcılar için sağlıkla ilgili risk oluşma ihtimali varsa ne yapmalıyım?

Kullanılacak veri toplama aracı veya yönteminin katılımcı için sağlıkla ilgili (psikiyatrik veya fizyolojik) risk barındırmaması gerekmektedir. Etik kurul değerlendirmesi sırasında sağlıkla ilgili bir risk olacağına dair kanaat oluşma ihtimali varsa, başvuru dosyasında bu riskin olmayacağı gerekli şekilde açıklanmalıdır. Sağlıkla ilgili riskin olduğu durumlarda kurulumuz yetkisizdir kararı vereceği için İnsan Araştırmaları Etik Kurulu yerine, sağlık araştırmalarına ilişkin onay veren etik kurullara başvuru yapılmalıdır.

-Yapacağım araştırma katılımcılar üzerinde olumsuz psikolojik etkiye yol açabilecek riskler barındırıyorsa ne yapmalıyım?

Kullanılacak veri toplama aracı veya yönteminin katılımcı için psikolojik risk barındırmaması gerekmektedir. Psikolojik açıdan negatif şekilde etkilenme ihtimali olan katılımcı profili/özellikleri tanımlanarak bu grubun çalışma dışında tutulması için tedbir alınması gerekir. Negatif etkilenme ihtimali olan insanlar da araştırmaya dâhil edilecekse, olası sorunlara müdahale için alınacak gerekli ve yeterli tedbirler başvuru dosyasında detaylı olarak paylaşılmalıdır. Araştırmacı tarafında alınacak tedbirlerin yeterliliğine ilişkin kurulumuz karar veremediğinde, başvuru hakkında yetkisizlik kararı verilebilir.

ETİK KURULU BAŞVURU SÜRECİNE İLİŞKİN BİLGİLER

- Etik kurulu başvuruları ne zaman yapılır?

Etik kurul başvuruları aksi ilan edilene kadar Ağustos ve Temmuz ayları hariç her ayın ilk 10 günü alınmaktadır.

- Etik kurulu başvurusunu e-posta ile veya yazılı evrak ile yapabilir miyim?

Etik Kurulu başvuruları e-devlet üzerinden giriş yapılan çevrimiçi sistem üzerinden alınmaktadır “basvuru.aksaray.edu.tr”. Diğer başvuru şekilleri dikkate alınmayacaktır.

- Başvuru için çevrimiçi sisteme kayıt olmam gerekiyor mu?

Başvurular sorumlu araştırmacının “basvuru.aksaray.edu.tr” adresinden e-devlet kapısı üzerinden girişi ile yapılacaktır. İlave bir kayıt işlemine veya onaya gerek yoktur. Başvuru sistemine tüm araştırmacıların bilgilerinin (Adı, soyadı, kurum, eposta ve telefon) girilmesi gerekmektedir. Bu bilgiler girilmediğinde başvuru “uygun değildir” kararı ile sonuçlandırılır.

- Bir başvuru döneminde kaç başvuru yapabilirim?

E-devlet girişi yapan sorumlu araştırmacı, her başvuru döneminde en fazla bir (1) başvuruda sorumlu araştırmacı olarak yer alabilir. Bu durum aynı dönem içinde başvuru yapılan başka araştırmalarda yardımcı araştırmacı olmaya engel değildir.

-Başvuru işlemlerinde hata yaparsam düzeltme şansım olur mu?

Başvuru işlemlerinde ön izleme seçeneği vardır, kontroller sonrası başvurunun sisteme iletilmesi onaylanabilir. Başvurudan sonra hata yapıldığı fark edildiğinde, başvuru takvimi ve mesai saatleri içerisinde Etik Kurul Sekreteri ile irtibata geçilip başvurunun iadesi sağlandıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılabilir.

- Hazırladığım başvuru dosyasının içeriğini çevrimiçi sisteme nasıl aktarabilirim?

Kurulumuz web sayfasında yer alan “ASÜ Etik Kurul Başvuru Şablon Dosyası” yardımıyla, önceden hazırladığınız başvuru içeriğini başlıklara göre kopyalayıp başvuru sistemindeki ilgili başlığın altına yapıştırabilirsiniz. Ayrıca başvuru sırasında sizden talep edilecek ilave formlar ve belgeler (Bilgilendirilmiş

Onam Formu, Anket-soru formu-ölçek vb. veri toplama aracı gibi...) sisteme pdf olarak yüklenmelidir. Bu belgelerden sistem tarafından zorunlu olarak talep edilen belgenin eksikliğinde başvurunuzu tamamlama şansınız olmaz. Belgeler eklenmiş olsa bile içeriğindeki eksik veya hatalar kurulun ön değerlendirmesinde ve/veya nihai değerlendirmesindeki kararına etki eder.

- Başvuru değerlendirme sürecini nasıl takip edebilirim?

Başvuru değerlendirme süreci başvuru yapılan çevrimiçi sistem üzerinden takip edilecektir. Başvurunuz etik kurulu ön değerlendirmesinden geçip değerlendirme için kabul edildiğinde, başvurunuza protokol numarası verilir. Ayrıca başvuru sisteminden kurul tarafından yapılan işlemlere ilişkin sonuçlar takip edilebilir.

- Başvuru sonuçları ne zaman ve nasıl ilan edilir?

Değerlendirme sonuçları, başvuruların kabulü tamamlandıktan sonraki 6. iş günü başvuru sisteminden duyurulur. Onay alan araştırmacıların resmi belgeleri kararın duyurulmasından sonraki 3 iş günü içerisinde başvuru sistemine yüklenerek araştırmacılarla paylaşılmaktadır.

- Başvurum hangi kararlarla sonuçlanabilir?

Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesinde de belirtildiği üzere (etik.aksaray.edu.tr) başvurulara “Uygundur”, “Uygun Değildir” veya “Yetkisizlik” kararlarından biri verilir. Onay almayan tüm başvurulara ilişkin gerekçe kurul kararında yer alır.

- Çok sayıda başvurunun standart bir şekilde değerlendirilmesi için etik kurulu nasıl bir yol izlemektedir?

Etik kurul başvuruları öncelikle etik kurul sekreteryasının ön incelemesinden geçmektedir. Ön incelemeyi geçen başvurular 7 etik kurulu üyesiyle paylaşılmaktadır. Dosyaların tamamına ilişkin web sayfamızda yer alan “ETİK KURUL RET GEREKÇE VE KODLARI” dosyası kapsamında değerlendirilmekte ve değerlendirmeler kurul üyeleri arasında tartışılarak nihai karar verilmektedir. Gerekli hallerde dosyanın özel durumuna göre kararın gerekçesi daha detaylı olarak kararda açıklanabilmektedir.

- Başvurum “Uygun Değildir” kararı ile sonuçlandığında ne yapmalıyım?

Sonraki dönem başvurularda kurulumuz gerekçeli kararını dikkate alarak yeniden başvuru yapıp sürece baştan başlayabilirsiniz.

- Başvurum sağlıkla alakalı risk oluşturduğu/taşıdığı için “Yetkisizlik” kararı ile sonuçlandığında ne yapmalıyım?

- Kurul kararının gerekçesinde başvurunun sağlıkla alakalı risk oluşturduğu/barındırdığı belirtilmişse başvurunun sağlıkla alakalı bir etik kurula yeniden yapılması uygun olur. Araştırmacının sağlıkla alakalı risk barındırmadığı düşünülüyorsa, yenilenecek başvuruda bu durumun net şekilde açıklanması uygun olacaktır. Aksi durumda başvuruya ilişkin benzer karar verilecektir.

ETİK KURUL BAŞVURU İÇERİĞİNE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

- Başvuru formunda araştırmmanın lisansüstü tez çalışması olup olmadığı neden sorulmaktadır?

Bir araştırmmanın lisansüstü tez çalışması için yapılıp yapılmadığı Etik Kurul Yönergemiz gereğince sorulmaktadır. Lisansüstü tez çalışmasından kaynaklanan bir araştırmada tez danışmanı araştırmacılar biri olarak belirtilmelidir. Aksi halde başvuru “uygun değildir” kararı ile değerlendirilir.

- “Araştırmmanın Amacı ve Konusu” başlığında ne tür ve ne kadar bilgi paylaşmalıyım?

Başvurunun takip eden bölümlerinde tekrara düşmeyecek şekilde araştırmmanın amacı ve konusu mümkün olduğu karar 200 kelimeyi aşmayacak şekilde kısa, açık ve net olarak yazılmalıdır. Bu başlık altında gereksiz literatürün paylaşılmasından kaçınılmalıdır.

- “Araştırmayı Evreni ve Örneklemini” başlığı altında hangi bilgilere ne kadar yer vermeliyim?

Araştırmada veri toplanacak katılımcılarda aranacak özellikler (özellikle yaş aralığı ve gerekliyse cinsiyet, medeni hal vb.), öngörülen katılımcıların sayısı, katılımcıların nasıl belirleneceği, katılımcının hangi şartlarda çalışma dışı tutulacağı, katılımcının hangi şartlarda ve nasıl araştırmadan çekilebileceği mümkün olduğu kadar 200 kelimeyi aşmayacak şekilde açıklanmalıdır. Bu başlıkta da gereksiz literatür bilgisinden kaçınılmalıdır.

- “Araştırma Yöntemi ve Süreci” başlığı nasıl hazırlanmalıdır?

Veri toplama yöntemi ve yöntemin nasıl uygulanacağı bu başlıkta açıklanmalıdır. Yöntem açıklanırken araştırma konusunun ve seçilen yöntemin katılımcı için etik risk veya sorun barındırmadığının açıklanması, etik risk veya sorun potansiyeline sahipse yöntemin bu durumu dikkate alacak şekilde tasarlandığının da izahı gerekmektedir. Etik risk veya sorun olmadığının izahı veya alınacak tedbirlerin yeterliliğin ispatı için gerekli hallerde konuya ilişkin literatürden de faydalanılmalıdır.

- “Araştırma Veri Toplama Yöntemi ve Aracı” başlığı nasıl hazırlanmalıdır?

Bu başlık altında başvuru sistemine yüklenecek veri toplama aracı hakkında genel bilgiler paylaşılmalıdır. Kullanılacak aracın etik risk veya sorun teşkil edebileceği yönde bir algı ihtimali varsa bu ihtimalin ortadan kaldırılması için gerekli açıklamaların literatür destekli olarak yapılmasında fayda olacaktır.

Anket formu, mülakat soruları, uygulanacak sözel test, psikolojik test vb. kullanılıyorsa bu bilgiler araştırmada **kullanılacak son haliyle** (anket formu ve/veya ölçekler için araştırma başlığı ve konusu, araştırmacı bilgileri ve araştırmaya katılımın gönüllük esasına göre yapılacağına dair açıklama metnini kapsayacak şekilde) sisteme yüklenmelidir. Bu koşulun göz ardı edilmesi araştırmmanın uygunluk onayına engel teşkil eder. Bu durum yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış mülakat için de geçerlidir. Yapılandırılmış mülakat ile veri toplanacağı zaman soruların tamamı, yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış mülakat yapılacağı zaman çerçeve sorulara dosya ekinde yer verilmelidir. Veri toplama aracı Türkçe dışında bir dilde uygulanacaksa, veri toplama aracının Türkçe çevrilmiş halinin de etik kurul

başvurusunda sunulması gerekmektedir. Araştırmada ve veri toplamada yeni bir yöntem kullanılıyorsa bu yöntemin bilimselliğine ve etikliğine ilişkin bilimsel kaynaklarla desteklenmiş bilginin paylaşılması faydalı olacaktır.

- “Araştırmaya İlişkin Olası Etik Sorunlar ve Alınacak Tedbirler” başlığında hangi bilgiler paylaşılmalıdır?

Bu başlık altında başvuru yapılan araştırma ile ilgili olası etik sorunlar/riskler detaylı olarak tartışılıp, olası sorunlara karşı alınacak tedbirler açıklanmalıdır. Bu bölümün özellikle de farklı riskler ve sorunlar barındırma ihtimali olan araştırmalarda, ikna edici bir içerikte hazırlanmamış olması, başvurunun uygun kararı ile sonuçlandırılmasına engel teşkil etmektedir. Kullanılan veri toplama yöntemi veya aracı yeni, çok bilinmeyen veya farklı riskler barındıran bir yöntemse, olası riskler ve alınacak tedbirlere ilişkin gerekli kaynaklara atıf yapılarak açıklamaların yapılması gerekmektedir. Bu başlık altında çalışma dışı tutulması öngörülen katılımcılara ilişkin açıklamalara yer verilmelidir. Ayrıca veri toplanan kişiyi/katılımcıyı tanımlayacak veri toplama aracı veya yöntemi kullanılıyorsa bu bilgilerin nasıl ve ne kadar süreyle korunacağı, kimler tarafından kullanılabileceği ve nasıl imha edileceği de açıklanmalıdır.

- Başvuru içeriğini hazırlarken kaynakça ve atıf kullanmam gerekir mi?

Başvuru içeriğinin açık, sade ve anlaşılır olması önemlidir. Bu nedenle veri toplamak için kullanılan aracın veya yöntemin; i) yaygın olarak kullanılmayan veya yeni bir yöntem olması, ii) katılımcı için risk barındırması dışında kaynakça ve atıf kullanımına gerek yoktur. Kaynakça ve atıf kullanılacaksa başvurudaki ilgili başlığın altına o bölümle ilgili kaynakça eklenmelidir.

KATILIMCILARIN ONAYI VE BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU KULLANIMI

- Veri toplanacak katılımcının araştırma hakkında bilgi sahibi olması ve onayı neden önemlidir?

Katılımcının araştırma hakkında bilgi sahibi olarak gönüllülük esası ile araştırmaya katılımının sağlanması gerekir. Katılımcının gönüllülük esası ile katılım hakkı olmalı, katılımcıya herhangi bir şarta ve koşula bağlı olmadan araştırmadan ayrılabilmesi imkânı sunulmalıdır. Ayrıca ayrılma durumunda katılımcıdan elde edilen veriler imha edilip, araştırmaya dâhil edilmemelidir. Gerekli hallerde ise katılımcının onayı Bilgilendirilmiş Onam Formu yardımıyla alınmalıdır.

- Katılımcı araştırma hakkında nasıl bilgilendirilmelidir?

Katılımcı araştırma hakkında yeterli bilgiye (konusu, amacı, kimlerin araştırmada yer aldığı, araştırmanın varsa riskleri ve riskler için araştırmacı tarafından alınacak tedbirler, varsay katılımcının kazançları vb. hakkında bilgiye) sahip olmalıdır. Bu nedenle i) anket, ölçek vb. formların ilk kısmında çalışma hakkında bilgi paylaşan metnin/açıklamanın yer alması; ii) mülakat, gözlem vb. çalışmalarda çalışma hakkında detaylı ve yeterli bilgi paylaşan onam formunda gerekli bilgilendirme metninin yer alması, iii) onam

formu ile veli veya yasal vasiden onay alırken onam formu ekinde veri toplama aracının (anket-ölçek-mülakat soruları vb) sunulması gerekmektedir.

- Veri toplanacak katılımcının yazılı ve imzalı onayı hangi hallerde gereklidir?

Katılımcıyı tanımlayan bir veri toplama yöntemi kullanılmıyorsa ve katılımcı için risk barındıracayacağı için detaylı bilgilendirilmeye ihtiyaç duyulan bir araştırma yapılmayacaksa onam formu ile izin almak gerekli değildir. Ancak veri toplama süreci katılımcıyı tanımlayacak nitelikteyse ve/veya katılımcı için risk oluşturma ihtimali varsa, bilgilendirilmiş onam formu ile yazılı ve imzalı onay alınmalıdır. Bu bağlamda; i) yazılı cevap alınacak her türlü araştırma aracında (anket, ölçek vb.) kişiyi tanımlayacak şekilde ad, soyadı, kişisel iletişim bilgisi (GSM, eposta vb.) sorulduğunda, ii) yazılı cevap alınacak bir araştırma aracıyla (anket, ölçek vb.) kişiyi tanımlayacak bilgi talep edilmediği halde, örneklem yapısı, katılımcı sayısı veya veri toplama yönteminden ötürü katılımcıların tanımlanma ihtimali olduğunda, iii) katılımcı ile mülakat, odak gurup veya gözlem türü çalışmalarda olduğu gibi doğrudan ve birebir ilişki kurulup veri toplandığında katılımcıdan veya gerekli hallerde katılımcının veli veya yasal vasiden onam formu ile izin alınır. Fiili ehliyeti olmayanların (18 yaşından küçük olanların ve 18 yaşından büyük olsa bile farklı nedenlerinden ötürü yasal vasiye ihtiyaç duyanların) araştırmaya katılım için karar verme yetkileri yoktur. Bu nedenle bahse konu kişiler katılımcılar arasında yer alacaksa, ebeveyn/veli veya yasal vasiden bilgilendirilmiş onam formu ile izin alınması gerekmektedir. Gerekli olmayan durumlarda da araştırmacının onam formuyla izin almasında herhangi bir engel yoktur.

- Onam formu ne tür bilgiler içermelidir?

Her ne kadar araştırmacılar benzer bir çerçeveyi kullansa da, kullanılan bilgilendirilmiş onam formu her araştırma için içerik açısından farklı olmalıdır. Çünkü onam formunda çalışmanın konusu, amacı örneklemde aranan özellikler, katılımcının karşılaşılabileceği olası risk ve sorunlar, bunlara karşı alınacak tedbirler, varsa katılımcının kazanımları, verilerin ne kadar süreyle ve nasıl saklanacağı, kimlerin erişimine ve kullanımına açık olacağı, nasıl imha edileceği katılımcının anlayacağı şekilde açıklanmalıdır. Ayrıca onam formunda katılımcının adı, soyadı, iletişim bilgisi ve imzası ile araştırmacının adı, soyadı, iletişim bilgisi ve imzasını içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Onam formunun iki nüsha olarak imzalanacağı ve birinin araştırmacıda diğerinin katılımcıda kalacağı başvuru dosyasında belirtilmelidir.

- Onam formunun imzalı olması gerekir mi?

Araştırmacı onam formuyla veri toplama aşamasında kullanacağı ve katılımcıyı bilgilendirip onayını alacağı bir araca ilişkin taahhütte bulunmuş olur. Bu nedenle etik kurulu başvurusunda onam formunun imzalı olup olmamasının bir önemi yoktur. Ancak onay alan araştırmaya ilişkin kurulumuz veya başka bir otorite tarafından araştırma sırasında kullanılan onam formlarına ilişkin detaylı bir bilgi talep edilme ihtimaline bağlı olarak katılımcı ve araştırmacının imzaladığı onam formu araştırma verileriyle birlikte muhafaza edilmelidir.

- Katılımcının yaşının 18'den küçük olması veya 18'den büyük olduğu halde fiili ehliyetin olmaması onam formunun uygulanmasında farklılığa yol açar mı?

Katılımcının 18 yaşından küçük veya 18 yaşından büyük olduğu halde fiili ehliyeti yoksa, araştırmaya katılma konusunda tek başına karar veremez. Bu özelliklerdeki katılımcının kendi başına veri toplama yöntemini veya aracını uygun görüp araştırmaya katılması etik açıdan problemlidir. Bu nedenle veri toplanacak katılımcı 18 yaşın altındaysa veya 18 yaşın üstünde olduğu halde fiili ehliyeti yoksa araştırmanın veri toplama aracına ve yöntemine bakılmaksızın veliden/ebeveyninden/yasal vasiden bilgilendirilmiş onam formu ile imzalı izin/onay alınmalıdır. Veli veya yasal vasiden onay alırken onam formu ekinde veri toplama aracının (anket-ölçek-mülakat soruları vb) sunulması gerekmektedir. Bu durum onam formunda belirtilmeli ve başvuru sistemine onam formu eklerken de onam formuyla birlikte veri toplama aracı tek bir pdf dosyası içinde paylaşılmalıdır.

- Çevrimiçi veya uzaktan erişimle veri toplanacak araştırmalarda Bilgilendirilmiş Onam Formu kullanılır mı?

Bilgilendirilmiş onam formunun gerekli olduğu çevrimiçi ve/veya uzaktan erişimle veri toplanacak tüm araştırmalarda kullanılmalıdır ve başvuru dosyasında onam formu ile onayın nasıl alınacağı açıklanmalıdır. Çevrimiçi veri toplanacak araştırmalarda anket formunun/ölçeğin çevrimiçi uygulandığı web sayfasına onam forumunda yer alan bilgilerin yüklenerek onay alınması, katılımcı tarafından imzalanan onam formlarının araştırmacıya e-posta veya posta yoluyla iletilmesi, ses ve/veya görüntü kaydı ile uzaktan erişimle veri toplandığında onam formunun okunarak katılımcı onayının kayda alınması vb. yolları tercih edilebilir. Bu kayıtlar da araştırma verileriyle birlikte muhafaza edilmelidir.

ARAŞTIRMA VE VERİ TOPLAMA TÜRÜNE GÖRE DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

Anket ve/veya ölçek yardımıyla veri toplarken nelere dikkat etmeliyim?

Anket ve/veya ölçek ile veri toplandığında veri toplama aracının kullanılacak son halinin tek dosya Pdf olarak başvuru sistemine yüklenmesi gerekmektedir. Anket ve/veya ölçek ile veri toplayan araştırmalar aşağıdaki noktalar aranmaktadır:

- Anket ve/veya ölçek sorularından önce çalışmanın başlığı, konusu, amacı ve araştırmacıları hakkında bilgi paylaşılmalı (Adı, soyadı), bilgilendirmede katılımın gönüllülük esası ise olacağı vurgulanmalıdır.
- Anket ve/veya ölçekte kişiyi tanımlayacak bilgilere yer verilmesi gerekliyse (Adı soyadı veya iletişim bilgisi) katılımcılardan/veli ya da yasal vasiden araştırma içeriğine uygun olarak hazırlanmış bilgilendirilmiş onam formu ile izin alınmalı ve bu izinler araştırma verileriyle birlikte muhafaza edilmelidir.

- Anket ve/veya ölçekte katılımcıyı tanımlayacak bilgilere yer verilmediği halde örneklem özelliği nedeniyle veya anketin uygulanma şekli itibariyle katılımcıyı tanımlama ihtimali varsa, katılımcılardan/veli ya da yasal vasiden araştırma içeriğine uygun olarak hazırlanmış bilgilendirilmiş onam formu ile izin alınmalı ve bu izinler araştırma verileriyle birlikte muhafaza edilmelidir.
- Anket ve/veya ölçekte yer alan sorular/ölçek herhangi bir katılımcıda konu itibariyle ve/veya katılımcı özelliği itibariyle negatif bir etkiye yol açma ihtimali barındırıyorsa, bu konuya ilişkin tedbirler, araştırma yöntemi ve olası etik ihlal ver sorunlar başlığında ele alınmalıdır.
- Anket ve/veya ölçekte verilecek cevaplar katılımcıya ilişkin diğer insanlar tarafından farklı şekilde algılanmaya ve de yargılanmaya neden olacak nitelikteyse anket ve/veya ölçeği uygulama aşamasında katılımcının izolasyonu önemlidir.

Mülakat veya odak grup görüşmesi yöntemleriyle veri toplarken nelere dikkat etmeliyim?

Mülakat veya odak grup görüşmesi yöntemleriyle veri toplarken aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Tüm mülakat ve odak grup görüşmelerinde katılımcılardan/veli ya da yasal vasiden araştırma içeriğine uygun olarak hazırlanmış bilgilendirilmiş onam formu ile (onam formunun bir kopyası katılımcıda kalacak şekilde) izin alınmalı ve bu izinler araştırma verileriyle birlikte muhafaza edilmelidir.
- Mülakat ve odak grup görüşmelerinin uygulama şekli ve koşulları etik açıdan risk barındırabileceği için katılımcı özellikleri, uygulama şekli, ortamı, katılım ve ayrılma şartları yöntem kısmında detaylıca açıklanmalıdır.
- Görüşmelere ilişkin kaydın niteliği (not tutma ve/veya ses kaydı ve/veya görüntülü kayıt veya fotoğraf) açıklanarak bu duruma onam formunda da yer verilmelidir. Elde edilecek veriler kişiyi tanımlayacak nitelikte olduğu için ya bu veriler anonimleştirilmeli ya da anonimleştirilmeyecekse alınan onay bunu kapsar nitelikte olmalıdır.
- Yöntem itibariyle elde edilecek her veri çalışmanın amacına hizmet eder nitelikte olmayacağı için kişisel hakların ve bilgilerin gizliliği ilkesi ve KVKK'nın kapsamı araştırma içeriğinde dikkate alınmalıdır.
- Mülakat ve odak grup görüşmelerinin konun bağlamı üzerinden katılımcıda psikolojik hatta psikiyatrik etkilere yol açma ihtimali dikkate alınarak araştırma ve veri toplama yöntemi ile süreci kurgulanmalı, gerekli tedbirler (örneklem belirleme, örneklem dışı tutma, araştırma sırasında araştırma dışına çıkarma, oluşacak sonuçlara yönelik tedbirlerin ve desteklerin alınması) açıklanmalıdır.

Yukarıda sıralanan noktalar hem mülakat hem de odak grup görüşmesi için dikkat edilmesi gerekenlerdir.

Bu noktalara ilave olarak odak grup görüşmesinde dikkat edilecek noktalar aşağıdaki gibidir:

- Odak grup görüşmesinin doğası gereği katılımcıların, paylaşımlar üzerinden diğer katılımcılar veya katılımcıların bilgi verdiği diğer insanlar hakkında gizli olan veya gizli kalması gereken bilgilere erişim imkanı oluşmaktadır. Erişilecek bu bilgilerin kişisel veri ihlaline ve hatta hukuki farklı sonuçlara yol açabileceği dikkate alınmalıdır.
- Odak grup görüşmesinin barındırdığı yukarıda açıklanan risk; yöntem ve alınacak tedbirler bağlamında dikkate alınmalıdır.
- Odak grup görüşmesinin barındırdığı bu riskle ilgili katılımcılar Bilgilendirilmiş Onam Formu yardımıyla bilgilendirilmeli, alınacak tedbirler katılımcılara iletildikten sonra onayları alınmalıdır.

- Araştırmada seçilen bir yöntem, uygulama, koşul, değişken, araç vb.'nin etkilerini ortaya koymak için veri toplanırken nelere dikkat edilmelidir?

Öncelikle uygulanacak yöntemde, sağlıkla ilgili veri toplanacaksa veya yöntemin sağlıkla ilgili (fizyolojik veya psikiyatrik) sonuç doğurma ihtimali varsa bu başvurular hakkında yetkisizlik kararı verilir. Bu tarz bir riski olmayan araştırmaların veri toplama aşamasında yukarıda verilen cevaplarda yer alan tüm noktalara dikkat edilmelidir. Ayrıca kullanılacak yöntem, uygulama, koşul, değişken, araç vb. detaylı olarak başvuruda açıklanmalı ve katılımcı için bir risk oluşturmayaacağı ortaya konulmalıdır. Risk oluşturma ihtimali olan durumlar varsa bu durumların izahının yanında, alınacak tedbirler de araştırma başvurusunda yer almalıdır. Bu yöntemin uygulanması için bilgilendirilmiş onam formu gerekli olduğunda, bilgilendirilmiş onam formunun da yöntem, uygulama, koşul, değişken vb.'ni açıklar nitelikte olması gerekmektedir.